

RAJAJOKIKOMISSION LAUSUNTO YMPÄRISTÖKAAREN MUKAISESSA KUULEMISESSA KOSKIEN VISCARIA KUPARIKAIVOKSEN UUELLEEN AVAAMISTA KIIRUNASSA

Parhailtaan on meneillään rajaamiskuuleminen, jossa kerätään näkemyksiä tulevaan ympäristövaikutusarviointiin sekä ympäristölupahakemukseen. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio esittää seuraavat huomiot liittyen Copperstonen kuulemisaineistoon Viscaria-kaivoksen uudelleen avaamisessa. Alueella on ollut kaivostoimintaa vuosina 1982-1997:

Suunniteltu kaivos, jossa tavoitteena on louhia kuparia ja rautaa sekä maan alla että avolouhoksesta sijaitsee Kiirunan kunnassa vedenjakajan päällä, siten, että osa vedestä valuu kansallisjokiin Tornion- ja Kalixjokeen. Tornion- ja Kalixjokien alue kuuluu Natura 2000 -verkostoon, jonka vuoksi tarvitaan erityinen Natura-2000 -lupa Ruotsin ympäristökaaren 7. luvun 28a§ mukaisesti. Kaivosalueelta alavirran suuntaan Tornionjoki muodostaa rajan Suomen ja Ruotsin välillä, jonka vuoksi myös suomalais-ruotsalaista rajajokisopimusta (91/2010) tulisi soveltaa.

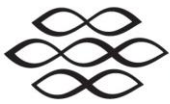
Vesien tila

Kuulemisaineistossa kuvataan, että ylivuotavat vedet maanalaisesta kaivoksesta sekä hylkykasoista johdetaan Pahtajoen ja Rautasjoen kautta Tornionjokeen. Matkan varrella ovat järvet Vakojaure, Nuorajärvi, Oinakkajärvi ja Jukkasjärvi, joilla kaikilla on erinomainen ekologinen tila uusimman tilaluokituksen mukaan. Tornionjoen vesistöllä, johon yllä mainitut vesistöt valuvat on hyvä ekologinen tilaluokitus. Ympäristökaaren 5. luvun 4§ heikentymiskiellon mukaan sellaisia toimintoja ei saa sallia, jotka johtavat vesien tilan heikentymiseen.

Kaivosalueen eteläisä osista valumavedet kulkeutuvat Kirunavuoman kautta kohti Rakkuria ja Kalixjokea, jonka ekologinen tila on tyydyttävä tuoreimman luokituksen mukaan. Kalixjoen tilatavoite on ympäristölaatuormissa asetettu hyväksi tilaksi vuoteen 2027 mennessä.

Vesien hyvän tilan tavoitteet ovat EU:n vesiputedirektiivin mukaisesti juridisesti sitovia. Tämä voi siten vaikuttaa mahdollisuuksiin saada lupaa vesistön tilaa heikentäville toiminnoille tai vaikuttaa mahdollisuuksiin saavuttaa ympäristölaatuormi (esimerkkinä Weser-tuomio). Komissio katsoo, että EU:n vesiputedirektiivin yhteisten pinta- ja pohjavesien tilatavoitteet tulee saavuttaa (rajajokisopimus §2.2a).

Kuulemisaineistossa kuvataan, että suunniteltu toiminta voi johtaa kaliumin, natriumin, kloridin, kalsiumin, sulfaatin sekä eri tyypimuotojen ja metallien päästöihin. Tulokset tehdyistä näytteiden otosta kaivosalueen läheisyydessä ovat osoittaneet mm. korkeita sinkki-, kupari-, nikkeli- ja kadmiumpitoisuuksia valuma-alueella pohjoiseen päin. Korkeita kuparipitoisuuksia on todettu Leväjoen suunnalta, johon vesi valuu kaivoksen hiekkamakasiinista. Rakkurin vesistössä etelään päin toiminta-alueelta on todettu olevan korkea ravinnekuormitus ja kohtalaisen pienet metallipitoisuudet. Viime vuosien aikana Rakkurijärvessä on havaittu

epämuodostuneita ahvenia. Kyseinen järvi on vastaanottava vesistö sekä LKAB:n, että Viscarian kaivostoiminnoille.

Rajajokikomissio korostaa, että on tärkeä tehdä sellainen kokonaisarviointi vaikutuksista kaivosvesiä vastaanottavaan Tornionjoen vesistöön, jossa otetaan huomioon myös alueen muiden päästölähteiden vaikutus, kuten esimerkiksi vaikutus LKAB:n kaivostoiminnasta.

Kaivostoiminnan yhteydessä arvioidaan pohjaveden laskevan, kun kaivoksesta jatkuvasti pumpataan pois vettä. Komissio esittää, että mahdollinen vaikutus pohjaveden laskemisesta ympärillä olevien vesistöjen ekologiaan tulisi selvittää.

Natura 2000

Rajajokikomissio korostaa, että arvioinnissa tulisi analysoida kokonaisvaltaiset vaikutukset alueella, ottaen laskelmassa huomioon myös kuormitus muista kaivoksista sekä teollisista hankkeista valuma-alueella. On tärkeää arvioida ympäristövaikutus kokonaisuutena Tornionjoen Natura-2000 alueella, sekä vaikutukset suojeltaville Natura 2000 -lajeille kuten lohelle ja saukolle. Yksi rajajokisopimuksen tavoitteista on kalakantojen suojelu ja kestävä käyttö (rajajokisopimus 2.2.d). Tornionjoki joka vastaanottaisi mahdolliset vesistö päästöt, on tärkeä kutualue esim. lohelle.

Komissio ehdottaa lisäselvitykseksi perusteellisen inventoinnin Tornionjoen lohen kutualueista ja elinympäristöistä, jotta vältetään mahdolliset riskit tärkeälle Natura-2000 lajille. On tärkeä tarkasti arvioida, miten päästöt voivat vaikuttaa vesistöihin. Päästöjen vaikutus tulisi minimoida, jottei kalastolle aiheuteta vahinkoa.

Kaivosalueen jälkikäsitteily tulee perusteellisesti suunnitella, jotta mahdollinen ympäristövaikutus jokivesistön kokonaisuuteen minimoitaisiin, jotta Tornionjoen Natura-2000 -joen suojeluarvojen säilyminen voidaan turvata.

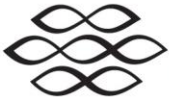
Riksintrasse

Ruotsin Geologinen Tutkimuslaitos (SGU) on tunnistanut Viscaria-kupariesiintymät kansallisesti merkittävänä malmeina (riksintresse mineral). Alueella on myös muita kansallisesti merkittäviä kohteita ympäristökaaren 3 luvun mukaan, kuten Laevasin palkisen poronhoitoalueita, Tornionjoen luonnonsuojelu ja virkistys sekä Tornionjoen kaupallinen kalastus ja Natura-2000 alue. Kaivosalueen lähistöllä on myös ympäristökaaren 4 luvun mukainen laajempi kansallisesti merkittävä tunturialue Transtrandsfjärdeniltä etelässä Treriksrosetille pohjoisessa. Voi olla tarpeen arvioida miten kyseisiä valtakunnallisia arvoja voidaan alueella sovittaa yhteen ja ylläpitää kestäväällä tavalla.

Epävarmuuksia

Kuulemisaineistossa kuvataan useita epävarmuuksia. Komissio esittää tarpeen tutkia tarkemmin ja päivittää tiedot kyseisiin epävarmuuksiin aineistossa:

- Rikastushiekasta sekä hylkykivistä tehtävien kokeiden määrä on rajoittunut, eikä täydet olemassa olevia vaatimuksia kaivosjätteen karakterisointiin.
- Veden laatu toiminnassa sekä maanalaisessa kaivoksessa ja ylivuotoveden päästöpaikka
- Valitun kaivosjätteen käsittelymetodin (Thickened Tailings Disposal, TTD) soveltuvuus arktisen ilmaston muutoksessa, jossa odotettavissa on edelleen lämpenevä ilmasto ja muuttuva sateiden esiintyvyys. Muutokset voivat osoittautua haasteiksi kaivostoiminnan vesien hallinnassa ja käsittelyssä.

- Puhdistusmenetelmä vesille, jotka päästetään vesistöön. Myös toiminnasta aiheutuvien talousjätevesien käsittelyn ratkaisut tulisi suunnitella niin, ettei siitä aiheutu haittaa ympäristölle.
- Toiminnassa käytetään runsaasti ammoniumia sisältäviä räjäytysaineita, jotka voivat lisätä mm. alueen hulevesiä vastaan ottavan vesistön typpikuormitusta. Kuormituksen vaikutus tulee arvioida kaivostoiminnan eri vaiheille.

Rajan ylittävät vaikutukset

Kuulemisaineistossa todetaan, että toiminta on luonteeltaan sellaista, että siitä oletetaan seuraavan merkittävä ympäristövaikutus. Samalla arvioidaan, ettei toiminnasta aiheutuisi rajan ylittäviä vaikutuksia veden tilaan, käyttöön tai muulla tavalla. Tämä johtopäätös esitetään kuulemisaineistoissa ottaen huomioon arvioitu ympäristövaikutus, sekä etäisyys siihen osaan Tornionjokea, joka muodostaa valtakunnanrajan Suomen kanssa.

Rajajokikomissio arvioi tukeutuen varovaisuusperiaatteeseen, että kaivostoiminnasta saattaa seurata rajat ylittäviä vaikutuksia. Näin ollen tulee huomioida mahdollinen tarve kutsua myös suomalaiset tahot kuulemisen piiriin Espoo-sopimuksen mukaisesti. Tällöin olennaiset kuulemisaineistot tulisi käänntää suomeksi (rajajokisopimuksen artiklat 15-22).

Rajajokikomissio korostaa, että Tornionjoki on paikallisesti, alueellisesti, sekä kansainvälisesti merkittävä suojeltu vesistö, joka on tärkeä ekologiselle monimuotoisuudelle, perinne- ja urheilukalastukselle, virkistykselle ja matkailulle sekä mm. näihin liittyville paikallisille elinkeinoille. Mahdollisuudet Euroopan suurimman luonnontilaisen jokisysteemin kestäväälle käytölle tulee turvata niin nykyisille kuin tuleville sukupolville soveltaen varovaisuusperiaatetta vesistöalueella eri toimintojen ja hankkeiden suunnittelussa ja lupaharkinnassa.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut vesi- ja ympäristöinsinööri Simja Lempinen.

Johan Antti
puheenjohtaja

Timo Jokelainen
varapuheenjohtaja

Virve Sallialmi
sihteeri

TIEDOKSI
Norrbottenin Lääninhallitus
Lapin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus
Ruotsin luonnonsuojeluvirasto (Naturvårdsverket)
Ympäristöministeriö